खुम्बु पासाङल्हामु गाउँपालिका
चौंरीखर्क, सोलुखुम्बु

स्थानीय राजपत्र

खण्ड:२संख्या:३मिति: २०७५।०९।०५

भाग १
खुम्बु पासाङल्हामु गाउँपालिका

खुम्बु पासाङल्हामु गाउँपालिकको चौथो गाउँ सभाले गाउँपालिका क्षेत्र भित्र कृषि व्यवसाय प्रबर्द्धन गर्न यो ऐन तर्जुमा गरी जारी गरेको छ ।

आज्ञाले
वसन्त भट्टराई
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

प्रस्तावनाः

खुम्बु पासाङल्हामुगाउँपालिकाको क्षेत्रभित्रको कृषिको व्यवसायीकरण गर्न, कृषि व्यवसायको प्रबर्द्धन एवं व्यवस्थापन गर्न, कृषक एवं कृषि व्यवसायी बीच आपसी सम्बन्ध सुदृढ गर्न तथा कृषि करारको माध्यमबाट उत्पादन बढाउन र बजारीकरणद्वारा व्यवसायिक रुपमा समग्र कृषिविकासका लागि आवश्यक कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले, दोस्रो गाउँसभालेनेपालकोसंविधानकोधारा२२६रस्थानीयसरकारसञ्चालनऐन२०७४को दफा१०२बमोजिमदोस्रो गाउँसभालेयोऐनबनाएकोछ।

परिच्छेद१
प्रारम्भिक

१.संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः (१) यस ऐनको नाम"गाउँपालिकाको कृषि व्यवसाय प्रबर्द्धन ऐन, २०७४" रहेकोछ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२.परिभाषा : विषय वा प्रसँगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,–

(क) "अध्यक्ष" भन्नाले गाउँपालिकाको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ।

(ख) "उत्पादक" भन्नाले कृषि वस्तु उत्पादन गर्ने कृषक वा कम्पनी वा कृषिफार्म वा सहकारी उत्पादक सम्झनुपर्छ।

(ग) "एजेन्ट" भन्नाले कृषि उद्यमी, व्यवसायी, कृषि बजार वा कृषिजन्य वस्तुहरूको कारोबार गर्ने दर्ता वाला व्यक्ति सम्झनु पर्छ र सो शव्दले सँगठित संस्थाको प्रतिनिधिलाई समेत जनाउँछ।

(घ) "कार्यपालिका" भन्नाले खुम्बु पासाङल्हामु गाउँकार्यपालिकाको कार्यपालिका सम्झनुपर्छ।

(ङ) "कोष" भन्नाले यस ऐनको दफा १० बमोजिम स्थापित कृषि व्यवसाय प्रबर्द्धन कोषलाई सम्झनुपर्छ।

(च) "कृषक" भन्नाले यस ऐनको प्रयोजनका लागि कसैको जग्गा करारमा लिई वा आफ्नै जग्गामा व्यावसायिक कृषि खेती गर्ने कृषक, कृषक समूह, कृषि व्यवसायी, कृषि फर्म र कृषि सहकारी समेतलाई सम्झनुपर्छ।

(छ) “कृषि” भन्नाले अनुसूची (१) मा उल्लेख भए बमोजिमका बिषयसँग सम्वन्धित कृषिलाई सम्झनु पर्दछ र सो शव्दले व्यावसायिक कृषिलाई समेत जनाउँछ।

(ज) “कृषि फार्म” भन्नाले व्यवसायिक प्रयोजनको लागि अनुसूची (१) बमोजिमका बाली उत्पादनका लागि सञ्चालन गरिएको कृषिफार्म सम्झनुपर्छ।

(झ) “कृषि बजार” भन्नाले कृषि उपजको ग्रेडिङ, प्याकेजिङ्ग, ढुवानी, भण्डारण, वितरण तथा कृषि उपजको बिक्री वितरण गर्ने कृषि बजार सम्झनुपर्छ।

(ञ) “कृषि वस्तु” भन्नाले कृषकले कुनै बोट विरुवा वा जीव जन्तुबाट उत्पादन गरेको उपभोग्य कृषि वस्तु सम्झनुपर्छ।

(ट) “कृषि व्यवसाय” भन्नाले देहायको व्यवसाय सम्झनुपर्छ:–

(१) व्यावसायिक उद्देश्यले गरिने कृषि बाली वा बस्तुको उत्पादन,

(२) कृषि जन्य वस्तुको प्रशोधन,

(३) कृषि उपजको व्यापार,

(४) कृषि उत्पादनका लागि प्रयोग हुने रासायनिक वा प्राङ्गारिक मलको उत्पादन, भण्डारण तथा वितरण,

(५) कृषि उत्पादनको लागि प्रयोग हुने बिउ, बेर्ना, नश्ल र भुराको उत्पादन, परामर्श सेवा, भण्डारण तथा वितरण,

(६) कृषिमा प्रयोग हुने औषधि एव म्विषादीको उत्पादन, परामर्श, भण्डारण तथा बिक्री व्यवसाय।

(ठ) “खुद्रा बजार” भन्नाले कुनै बिक्रेताले उपभोक्तालाई बिक्री गर्ने खुद्रा बजारलाई सम्झनुपर्छ।

(ड) “गाउँपालिका” भन्नाले खुम्बु पासाङल्हामु गाउँपालिका सम्झनुपर्छ।

(ढ) “तोकिएको वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन बमोजिम बनेको नियमावलीमा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनुपर्छ।

(ण) “थोक बजार” भन्नाले कुनै उत्पादकवा बिक्रेताले अर्को बिक्रेतालाई कृषि वस्तु बिक्रीवितरण गर्ने थोक बजारलाई सम्झनुपर्छ।

(त) “गाउँपालिका” भन्ना लेखुम्बु पासाङल्हामु गाउँपालिका सम्झनुपर्छ।

(थ) “अध्यक्ष” भन्नालेखुम्बु पासाङ्ल्हामु गाउँपालिकाको अध्यक्षलाई सम्झनुपर्छ।

(द) “प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत” भन्नाले खुम्बु पासाङ्ल्हामु गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सम्झनुपर्छ।

(ध) “बिक्रेता” भन्नाले कृषि वस्तुहरू बिक्री गर्ने व्यापारी, कृषक, कृषक समूह, कृषि फार्म, सहकारी संस्था, कम्पनी वा एजेन्ट बिक्रेता समेतलाई सम्झनुपर्छ।

(न) “मन्त्रालय” भन्नाले संघ तथा प्रदेशको कृषि क्षेत्र हेर्ने मन्त्रालयलाई सम्झनुपर्दछ।

(प) “व्यवसायिक कृषि करार” भन्नाले व्यवसायिक कृषि खेती वा कृषिफार्मको सञ्चालन, कृषि वस्तुको व्यावसायिक उत्पादन, खरिद, बिक्री, सञ्चयर बजारीकरण गर्न वा कृषि व्यवसाय प्रबद्र्धन गर्न दुई वा सो भन्दा बढी पक्षहरुवीच भएको सम्झौता वा व्यवसायिक कृषि करारलाई सम्झनुपर्दछ।यस शब्दले व्यवसायिक कृषि प्रयोजनको लागि व्यक्तिगत वा संस्थागत रुपमा लिजमा लिन दिन वा कृषि जन्य उद्योगको लागि कृषि वस्तु वा वालीको उत्पादन वा आपुर्ति गर्न दुई वा दुई भन्दा बढी पक्षहरू बीच क्षेत्रफल, परिमाण, मूल्य र गुणस्तरको आधारमा भएको करारलाई समेत जनाउँछ।

(फ) “वडा” भन्नाले खुम्बु पासाङ्ल्हामु गाउँपालिकाको वडा सम्झनुपर्छ।

(ब) ‘‘समिति” भन्नाले यस ऐनको दफा ५ बमोजिम गठन भएको कृषि बजार सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति सम्झनुपर्छ।

(भ) “सभा” भन्नाले खुम्बु पासाङ्ल्हामु गाउँसभाको सभालाई सम्झनुपर्छ।

(म) “संकलनकेन्द्र” भन्नालेकृषकहरुलेदोस्रोबजारमाबिक्रीगर्नेउद्देश्यलेकृषिउपजसंकलनगरेरबिक्रेतालाईबिक्रीगर्नेसंकलनकेन्द्रलाईसम्झनुपर्छ।

(य) “हाट–बजार” भन्नालेकृषिउपजलगायतअन्यस्थानीयउत्पादनबिक्रीगर्नेउद्देश्यलेस्थानीयतहबाटस्वीकृतलिईसंचालनभएकोहाटबजारलाईसम्झनुपर्छ।

परिच्छेद२
कृषिबजारसम्वन्धीव्यवस्था

३ कृषिबजारकोस्थापनाः (१) गाउँपालिकालेआफ्नोक्षेत्रभित्रकोकुनैपनिस्थानमाकृषिबजारकोस्थापनागर्नसक्नेछ।

(२) कृषिसम्वन्धीसहकारीवाकृषिसम्वन्धीव्यवसायिकसंस्थालेसम्वन्धितगाउँपालिका/गाउँपालिकाकोअनुमतिलिईकृषिबजारकोस्थापनागर्नसक्नेछ।

४. कृषिबजारकोवर्गीकरण : (१) यसऐनकोदफा३बमोजिमस्थापनाहुनेकृषिबजारकोवर्गीकरणदेहायबमोजिमकोहुनेछ :–

(क) थोकबजार,

(ख) खुद्राबजार,

(ग) हाट–बजार,

(घ) संकलनकेन्द्र।

(२) उपदफा (१) बमोजिमकोबजारसञ्चालनवापतलाग्नेशुल्कसभालेतोकेबमोजिमहुनेछ।

(३) बजारसञ्चालनसम्वन्धीअन्यव्यवस्थाकार्यपालिकालेतोकेबमोजिमहुनेछ।

५. कृषिबजारसञ्चालनतथाव्यवस्थापनसमिति : (१) यसऐनकोदफा (३) बमोजिमस्थापनाभएकोकृषिबजारकोसञ्चालनतथाव्यवस्थापनगर्नकोलागिकृषिबजारतथाव्यवस्थापनसमितिरहनेछ।

(२) कृषिबजारसञ्चालनतथाव्यवस्थापनसमितिसम्बन्धीअन्यव्यवस्थातोकिएबमोजिमहुनेछ।

परिच्छेद३
कृषिव्यवसायप्रबर्द्धनसम्बन्धीव्यवस्था

६. स्थानीयकृषिव्यवसायप्रबर्द्धनसमितिः (१) कृषिक्षेत्रकोसमग्रविकासतथाप्रबर्द्धनलगायतकाकार्यगर्नगाउँपालिकामा एकस्थानीयकृषिव्यवसायप्रबर्द्धनसमितिरहनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमकोसमितिमादेहायबमोमिजकासदस्यहरुरहनेछन् :–

(क) अध्यक्ष — अध्यक्ष

(ख) कृषिक्षेत्रहेर्नेकार्यपालिकाकोसदस्य — सदस्य

(ग) प्रमुखप्रशासकीयअधिकृत — सदस्य

(घ) गाउँपालिकास्तरीयखाद्यसुरक्षासमितिकोसंयोजकवाप्रमुख — सदस्य

(ङ) समितिलेमनोनयनगरेकोविज्ञसदस्यएकजना — सदस्य

(च) समितिलेमनोनयनगरेकोव्यवसायिककिसानमध्येएकजना — सदस्य

(छ) गाउँपाकिापालिकाकोकृषिशाखाप्रमुख —सदस्यसचिव

(३) समितिलेसम्बन्धितक्षेत्रकोविशेषज्ञतथाअन्यव्यक्तिलाईसमितिकोबैठकमाआमन्त्रणगर्नसक्नेछ।

(४) समितिकोबैठकसम्बन्धीअन्यकार्यविधिसमितिआफैलेनिर्धारणगरेबमोजिमहुनेछ।

(५) समितिलेयसऐनकोउद्देश्यकार्यान्वयनगर्नआवश्यकताअनुसारविभिन्नउप—समितिहरुगठनगर्नसक्नेछ।

(६) समितिकोसचिवालयगाउँपालिकाकोकृषिक्षेत्रहेर्नेशाखामारहनेछ।

७. समितिकोकाम, कर्तव्यरअधिकार : यसऐनमाअन्यत्रव्यवस्थाभएदेखिवाहेकसमितिकोकाम, कर्तव्यरअधिकारदेहायबमोजिमहुनेछ :–

(क) स्थानीयस्तरमाकृषिव्यवसायप्रबर्द्धनगर्नआवश्यकनीतितथायोजनातर्जुमा गर्ने,

(ख) कृषिव्यवसायप्रबर्द्धनगर्नसङ्घीयतथाप्रादेशिकनिकायसँगसमन्वयरसहकार्यगर्ने,

(ग) कृषिव्यवसायकोप्रबर्द्धनगर्नेसम्बन्धमाआवश्यककार्यगर्ने,

(घ) कृषिव्यवसायकोप्रबर्द्धनगर्नेसम्बन्धमाकार्यक्रमसंचालनगर्ने,

(ङ) कृषिव्यवसायप्रबर्द्धनगर्नआवश्यकपर्नेसीप, प्रविधितथाअन्यआवश्यकविषयकोउचितव्यवस्थागर्नप्रवद्र्धनात्मककार्यहरु गर्ने,

(च) कृषिव्यवसायप्रबर्द्धनकोषकोसञ्चालनगर्ने,

(छ) तोकिएबमोजिमकोअन्यआवश्यककार्यगर्ने।

८. कृषिव्यवसायलाईसुविधादिनेः– (१) गाउँपालिकालेकृषिव्यवसायकालागिदेहायबमोजिमछुटतथासुविधादिनसक्नेछ :–

(क) स्थानीयकरनिकासीशुल्क

(ख) कृषिव्यवसायप्रबर्द्धनसम्बन्धीप्रविधिप्रयोगरविस्तारमाअनुदानजस्तैढुवानीसाधन, यान्त्रिकउपकरणआदि।

(२) उपदफा (१) बमोजिमदिइनेछुटतथासुविधाहरुतोकिएबमोजिमहुनेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमदिइनेसुविधाकोअतिरिक्तअन्यसुविधासमितिकोसिफारिसमाकार्यपालिकालेतोकेबमोजिमहुनेछ।

९. कृषिऋृण : (१) कुनैपनिबैंकवावित्तीयसंस्थालेसोसंस्थाकोनियमबमोजिमकृषिऋृणउपलव्धगराउनसक्नेछ।

(२) प्रचलितनेपालकानूनमाजुनसुकैकुरालेखिएकोभएतापनियसऐनबमोजिमकोव्यावसायिककृषिकरारसम्बन्धीसम्झौतालाईधितोकोरूपमास्वीकारगरीकुनैबैंकवावित्तीयसंस्थालेउपदफा (१) बमोजिमकोऋृणउपलव्धगराउनसक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमउपलव्धगराउनेऋृणलाईसरकारकोअतिप्राथमकिताक्षेत्रमाकर्जालगा

नीगरेकोसरहमानीसोवापतउक्तबैँकवावित्तीयसंस्थालेपाउनेसुविधासमेतपाउनसक्नेछ।

(४) कुनैबैँकवावित्तीयसंस्थालेउपदफा (२) बमोजिमगरेकोलगानीउठ्ननसक्नेभईअपलेखनगर्नुपर्नेभएमासोअपलेखनगरेकोवर्षकोखुदकरयोग्यआयबाटसोअङ्कबरावरकोरकमघटाउनसक्नेछ।

परिच्छेद४

कोषकोस्थापनातथासञ्चालन

१०. कोषकोस्थापना : (१) कृषिव्यवसायप्रबर्द्धनगर्नकालागिएकछुट्टैकृषिव्यवसायप्रबर्द्धनकोषकोस्थापनागरिनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमकोकोषमादेहायकारकमहरुरहनेछन् :–

(क) सङ्घीयतथाप्रादेशिकसरकारबाटप्राप्तरकम,

(ख) गाउँपालिकाबाटप्राप्तरकम,

(ग) नेपालसरकारबाटविदेशीसरकार, अन्तराष्ट्रियसंघसंस्थासँगसम्झौतागरीस्थानीयतहमाविनियोजितरकमवापतप्राप्तरकम

(घ) अन्यकुनैस्रोतबाटप्राप्तरकम।

(३) उपदफा (१) कोखण्ड (ग) बमोजिमकोरकमप्राप्तगर्नुअघिसङ्घीयअर्थमन्त्रालयकोस्वीकृतिलिनुपर्नेछ।

११. कोषकोसञ्चालन : (१) गाउँपालिकावागाउँपालिकाकोनीति, कानुनतथानिर्देशनबमोजिमकृषिव्यवसायकोप्रबर्द्धनगर्नकालागिकोषकोरकमखर्चगरिनेछ।

(२) कोषकोसचिवालयगाउँपालिकाअन्तर्गतकोकृषिशाखामारहनेछ।

१२. कोषकोसञ्चालनसम्बन्धीव्यवस्थाः (१) समितिकोतर्फबाटगरिनेसम्पूर्णखर्चदफा१०बमोजिमकोकोषबाटतोकिएबमेजिमव्यहोरिनेछ।

(२)

समितिकोकोषमारहेकोरकमसमितिलेप्रचलितकानूनबमोजिमकुनैबैकमाखाताखोलीजम्मागर्नेछ।

(३) समितिकोकोषकोसञ्चालनसमितिकोअध्यक्षवासदस्य–सचिवरलेखाप्रमुखकोसंयुक्तदस्तखतबाटहुनेछ।

(४) कोषकोसञ्चालनसम्बन्धीअन्यव्यवस्थातोकिएबमोजिमहुनेछ।

१३. लेखारलेखापरीक्षण (१) कोषकोआयव्ययकोलेखाप्रचलितकानूनबमोजिमराख्नुपर्नेछ।

(२) कोषकोलेखापरीक्षणमहालेखापरीक्षकबाटहुनेछ।

परिच्छेद५
व्यवसायिककृषिकरार (लिज)

१४. व्यवसायिककृषिकरारगर्नसकिने : (१) यसऐनबमोजिमकृषिव्यवसायकोप्रबर्द्धनगर्नदुईवादुईभन्दाबढीपक्षबीचव्यवसायिककृषिकरारगर्नसकिनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमकरारगर्दाप्रचलितनेपालकानूनकोअधिनमारहीपक्षहरुकोआपसीसहमतिमाविद्युतीयप्रणालीकोमाध्यमबाटसमेतगर्नसकिनेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमकोकरारगर्दाअपनाउनुपर्नेप्रक्रियातोकिएबमोजिमहुनेछ।

१५. जग्गातथाभौतिकसाधनउपलब्धगराउनसकिनेःकुनैव्यक्ति, संस्थावानिकायलेकृषिव्यवसायगर्नेप्रयोजनकालागिव्यक्ति, कृषिफार्मवाव्यवसायी, कृषकसमूहवात्यस्ताकृषकसमुहमिलेरबनेकोसमिति, सहकारीलाईजग्गातथाभौतिकसम्पत्तिकरारगरीउपलब्धगराउनसक्नेछ।

१६. जग्गातथाभौतिकसाधनमागगर्नसक्नेः (१) कुनैकृषकवाकृषिव्यवसायीलेव्यावसायिकरुपमाकृषिसम्बन्धीकार्यगर्नकोलागिप्रचलितकानूनकोप्रतिकूलनहुनेगरीकरारबमोजिमजग्गातथाभौतिकसाधनप्राप्तगर्नदफा१५बमोजिमकाव्यक्तिवानिकायसँगमागगर्नसक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमजग्गातथाभौतिकसाधनमागभईआएमानिश्चितअवधितोकीप्रचलितकानूनबमोजिमसम्बन्धितनिकायलेकरारमाजग्गातथाभौतिकसाधनउपलब्धगराउनसक्नेछ।

(३)

जग्गातथाभौतिकसाधनउपलब्धगराउनेसम्बन्धीप्रक्रियातथाअन्यव्यवस्थातोकिएबमोजिमहुनेछ।

(४)

खेतीनगरीलगातार२बर्षसम्मबाँझोरहेकोकृषियोग्यजमिननेपालसरकारलेतोकिएवमोजिमकृषिप्रयोजनकालागिप्रयोगमाल्याउनसक्नेछ।

१७.

स्वामित्वहस्तान्तरणनहुनेःयसऐनकोदफा१५बमोजिमकुनैजग्गावाभौतिकसाधनउपलब्धगराएकोअवस्थामाकरारगरेकोवालिजमालिएकोकारणलेमात्रजग्गावाभौतिकसाधनमाकरारकापक्षकोस्वामित्वहस्तान्तरणहुनेछैन।

१८. पुनःकरारगर्ननहुने : यसऐनबमोजिमकरारगर्नेपक्षलेदोश्रोपक्षकोसहमतीनलिइसोहीबिषयमातेश्रोपक्षसँगपुनःकरारगर्नपाउनेछैनन

१९. व्यवसायिककृषिकरारकाविषयवस्तुहरू : (१) यसऐनबमोजिमकृषिकरारगर्दाकरारकोप्रकृतिरअवस्थाअनुरुपअनुसूची (२माउल्लेखभएबमोजिमहुनेछ।

(२) यसऐनकोप्रतिकुलनहुनेगरीपक्षहरूकोसहमतिमाउपदफा (१) माउल्लेखितविषयबाहेककाअन्यउपयुक्तविषयवस्तुहरुसमेतव्यवसायिककृषिकरारमासमावेशगर्नसकिनेछ।

२०. व्यवसायिककृषिकरारकापक्षहरूकोदायित्व : (१) यसऐनकोदफा१५वा१६बमोजिमकृषिव्यवसायसञ्चालनगर्नलिएकोजग्गातथाभौतिकसाधनमापक्षहरूकोदायित्वयसऐनमाउल्लेखभएकोअतिरिक्तअन्यदायित्वकरारमातोकिएबमोजिमहुनेछ।

(२)

कृषिवस्तुकोपरिमाणवाक्षेत्रतोकीगरिनेव्यवसायमापक्षहरूकोदायित्वपक्षहरूबीचकरारभएकोमायसऐनमाउल्लेखभएकोअतिरिक्तअन्यकुराहरूकरारमाउल्लेखभएबमोजिमहुनेछ।

(३)

व्यवसायिककृषिकरारगर्नेपक्षहरूलेकृषिकरारप्रयोजनकोलागिकृषिउत्पादनसामग्री,

प्रविधिरऋणवाअन्यसहायताआफैवावित्तीयसंस्थाहरूमार्फततोकिएकाशर्तहरूकोआधारमाउपलब्धगराउनेगरीआ–आफ्नोदायित्वनिर्धारणगर्नसक्नेछन्।

(४)

व्यवसायिककृषिकरारगर्नेपक्षहरुलेप्रचलितकानूनकोप्रतिकूलनहुनेगरीगर्नुपर्नेछ।

२१. करारपूरागर्नुपर्नेसमयरतरिकाः (१)
करारमाकरारपूरागर्नेसमयरतरिकाउल्लेखभएकोमाउल्लिखितसमयभित्ररउल्लिखिततरिकाबमोजिमकरारपूरागर्नुपर्नेछ।

(२)

करारबमोजिमकोकामगर्नकरारमाकुनैसमयवातरिकातोकिएकोरहनेछतरसोकामकुनैखाससमयमावाकुनैखासतरिकालेमात्रगर्नसकिनेरहेछभनेसोहीसमयमासोहीतरिकाबमोजिमगर्नेगरीकरारभएकोमानिनेछ।

(३) उपदफा (२)
मालेखिएकोअवस्थामाबाहेककरारमाकरारपूरागर्नेसमयरतरिकाउल्लेखनभएमाउचितसमयभित्रउपयुक्ततरिकाअपनाईपूरागर्नुपर्नेछ।

२२. करारपूरागर्नेस्थानः (१)
करारबमोजिमकामपूरागर्नकुनैनिश्चितस्थानतोकिएकोरहेछभनेसोकामसोहीस्थानमापूरागर्नुपर्नेछ।

(२)

करारबमोजिमकुनैएकपक्षलेअर्कोपक्षलाईकुनैमालसामानदिनेवाबुझाउनेस्थानकरारमातोकिएकोरहेछभनेसोहीस्थानमानैदिनुवाबुझाउनुपर्नेछ।

(३)

करारबमोजिमकामगर्नेनिश्चितस्थाननतोकिएकोतरसोकामकुनैखासस्थानमामात्रगर्नसकिनेवाचलनव्यवहारवासोकामकोप्रकृतिअनुसारकुनैखासस्थानमामात्रगर्नुपर्नेकिसिमकोरहेछभनेसोकामसोहीस्थानमागर्नेगरीकरारभएकोमानिनेछ।

(४) उपदफा (२) र (३)
मालेखिएदेखिबाहेकअन्यअवस्थामाकरारबमोजिमकामगर्नेस्थानकरारमाउल्लेखभएकोरहेनछभनेकरारबमोजिमकामगर्नेपक्षलेअर्कोपक्षलाईमनासिबमाफिककोस्थानतोकिदिनसूचनागर्नुपर्नेछरअर्कोपक्षलेपनिसोकामगर्नमनासिबमाफिककोस्थानतोकिदिनुपर्नेछ।

२३. करारपूरागर्नुनपर्नेअवस्थाःदेहायकाअवस्थामाकरारबमोजिमकामगर्नआवश्यकपर्नेछैन।

(क) करारकोएकपक्षलेअर्कोपक्षलाईकरारबमोजिमकोदायित्वपूरागर्नुनपर्नेगरीछुटदिएमा,

(ख) बदरगराउनसकिनेकरारबदरगराउनपाउनेपक्षलेबदरगराएमा,

(ग) अर्कोपक्षलेकरारउल्लंघनगरेकोकारणबाटकरारकोपरिपालनाहुनेनसक्नेभएमा,

(घ) यसऐनकोकुनैव्यवस्थाबमोजिमकरारबमोजिमकोकामगर्नुनपर्नेभएमा,

(ङ) करारगर्दाकोपरिस्थितिमाआधारभूतपरिवर्तनभैकरारकोपरिपालनागर्नअसम्भवभएमा।

२४. करारदर्तागर्नुपर्ने : (१) यसऐनअन्तर्गतसम्पन्नगरिएकाकरारहरुसम्झौताभएकोमितिलेपैतिसदिनभित्र सम्वन्धितगाउँपालिकावागाउँपालिकामादर्तागर्नुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमकरारदर्तागर्दातोकिएबमोजिमकोदस्तुरलाग्नेछ।

(३) दर्तानगरिएकोकरारकोआधारमानेपालसरकारवाअन्यनिकायलेदिनेसुविधावासहुलियतदिनेप्रयोजनकोलागिमान्यताप्राप्तगर्नेछैन।

(४) उपदफा (१) बमोजिमभएकोकरारकोआधिकारिकप्रतिगाउँपालिकाकोवागाउँपालिकाकोतोकिएकोअधिकारीलेअनिवार्यरूपलेराख्नुपर्नेछ।

(५) उपदफा (१) बमोजिमकोकरारदर्तागर्नदुवैपक्षहरूस्वयम्वाउनीहरूकोकानुनबमोजिमकोप्रतिनिधिउपस्थितहुनुपर्नेछ।

(६) गाउँपालिकावागाउँपालिकालेकुनैव्यवसायीवाकृषकलेकृषिकरारदर्तागर्नल्याएकोमादर्तागर्नेअधिकारीलेयसऐनबमोजिमउल्लेखहुनुपर्नेकुनैकुराउल्लेखनभ

एकोवाअनुचितप्रावधानउल्लेखभएकोमासोपरिमार्जनगरेरमात्रदर्तागर्नआदेश दिनसक्नेछ।

(७) उपदफा (६) बमोजिमदिइएकोआदेशकरारकापक्षहरूलेपालनगर्नुपर्नेछ।

परिच्छेद६
विवादसमाधान

२५. विवादकोसमाधान : (१) यसऐनअन्तर्गतगरिएकाकृषिकरारकोकार्यान्वयनकोसम्बन्धमाकुनैविवादउत्पन्नभएमापक्षहरूलेआपसीबार्ताबाटत्यस्ताविवादहरूसमाधानगर्नसक्नेछन्।

(२) उपदफा (१) बमोजिमवार्ताबाटविवादसमाधानहुननसकेमापक्षहरुलेप्रचलितकानुनबमोजिमस्थानीयन्यायिकसमितिमानिबेदनदिनुपर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमनिबेदनपर्नआएमास्थानीयन्यायिकसमितिलेपैंतिसदिनभित्रमेलमिलापकोमाध्यमबाटविवादकोटुंङ्गोलगाउनुपर्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमभएकोविवादकोटुङ्गोउपरचित्तनवुझ्नेपक्षलेस्थानीयसरकारसञ्चालनऐन,

२०७४बमोजिम३५दिनभित्रसम्वन्धितजिल्लाअदालतमापुनरावेदनगर्नसक्नेछ।

(५) उपदफा (३) बमोजिममेलमिलापबाटविवादसमाधानहुननसकेमापक्षहरुलेप्रचलितकानुनबमोजिममध्यस्थतासम्बन्धीकारवाहीअगाडीबढाउनसमेतसक्नेछन्।

(६)

मध्यस्थतासम्बन्धीकारवाहीअगाडीबढाउँदामध्यस्थकर्ताकोनामकरारमानैउल्लेखभएकोमासोहीबमोजिमहुनेछ।

(७) उपदफा (६) बमोजिमकरारमानामउल्लेखनभएकोमापक्षहरूकाप्रतिनिधि,

स्थानीयतहकाप्रतिनिधिवास्थानीयतहबाटतोकिएकाबिषयविज्ञवामेलमिलापकर्तासहितकोमध्यस्थतासमितिकोगठनगरिनेछ।

(८) उपदफा (७) बमोजिममध्यस्थताचयनकोलागिदुबैपक्षहरूबाटअनुरोधभईआएमासम्वन्धित व्यक्तिवाकार्यालयलेअनिवार्यरूपमासातदिनभित्रमालिखितसहमतिवाअसहमतिदिनुपर्नेछ।

(९) मध्यस्थतासमितिलेउजुरीपरेकोसातदिनभित्रवार्ताद्वाराविवादकोसमाधानगर्नुपर्नेछ।

(१०) उपदफा (९) बमोजिमविवादसमाधानहुननसकेमासम्वन्धितपक्षलाईउजुरीउपरसातदिनकोम्यादिदिईप्रतिवादगर्नेमौकादिनुपर्नेछ।

(११) उपदफा (१०) बमोजिमकोसमयावधिभित्रसम्वन्धितपक्षलेप्रतिवादगरीवानगरीबसेमासोव्यहोराउल्लेखगरीमध्यस्थतासमितिलेथपसातदिनभित्रमाआफ्नोनिर्णयदिनुपर्नेछ।

(१२) उपदफा (११) बमोजिममध्यस्थतासमितिद्वारागरिएकोनिर्णयअन्तिमहुनेछ।

(१३) यसऐनबमोजिममध्यस्थतासमितिद्वारागरिएकोनिर्णयउपरचित्तनवुझ्नेपक्षले मध्यस्थताऐन, २०५५कोम्यादभित्रैसम्बन्धितउच्चअदालतमानिवेदनदिनसक्नेछ।

(१४) मध्यस्थतासमितिकोअन्यकार्यविधिकरारमाउल्लेखभएकोमासोहीबमोजिमर अन्यकाहकमामध्यस्थतासमितिलेतोकेबमोजिमहुनेछ।

(१५) मध्यस्थकर्तालेपारिश्रमिकरसुविधापक्षहरूबाटलिनसक्नेछन्।

२६. म्यादसम्बन्धमा : यसऐनबमोजिमकोविवादमापक्षकोकाबुवाहिरकोपरिस्थितिपरीयसऐनकोदफा२५कोउपदफा (१०) बमोजिमकोम्यादगुज्रनगएमाएकपटकलाईबढीमापन्ध्रदिनम्यादथाम्नपाउनेछ।

२७. मध्यस्थतासमितिकोनिर्णयकोकार्यान्वयन : (१) मध्यस्थतासमितिकोनिर्णयभएकोसातदिनभित्रमापक्षहरूलेनिर्णयकार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमकुनैपक्षलेतोकिएकोसमयमानिर्णयकोकार्यान्वयननगरेमात्यस्तोनिर्णयकोकार्यान्वयनमाजिल्लाप्रशासनकार्यालयरअन्यनिकायकोसहयोगलिनसक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमकोकार्यालयलेनिर्णयकार्यान्वयनगर्नेसिलशिलामासम्बन्धितपक्षकोसम्पत्तिवाकारोबाररोक्काराख्न, त्यस्तोसम्पत्तिवाकारोबाररोक्काराखेकोमाफुकुवागर्नलेखिपठाउनसक्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमरोक्कावाफुकुवागरिदिनअनुरोधभईआएमासम्वन्धितमालपोतकार्यालय, बैंकवावित्तीयसंस्थालेत्यस्तोसम्पत्तिवाकारोबारकोरोक्कावाफुकुवागर्नुपर्नेछ।

(५) मध्यस्थतासम्बन्धीबिषयमायसऐनमाउल्लेखितबिषयकाहकमायसैऐनबमोजिमरअन्यबिषयकाहकमामध्यस्थताऐन, २०५५बमोजिमहुनेछ।

परिच्छेद७
विविध

२८. व्यवसायदर्तागर्नुपर्ने : (१) करारगरीकृषिव्यवसायसञ्चालनगर्नचाहनेकृषक, कृषिफार्मवाएजेण्टलगायतलेदर्तानगरीव्यवसायसञ्चालनगर्नुहुदैन।

(२) उपदफा (१) बमोजिमकोव्यवसायकोदर्ताप्रमुखप्रशासकीयअधिकृतलेगर्नेछ।निजलेअधिकृतस्तरकोकुनैकर्मचारीलाईआवश्यकताअनुसारयस्तोकरारदर्तागर्नेअधिकारप्रत्यायोजनगर्नसक्नेछ।

(३)

व्यवसायकरारदर्तातथाशुल्कलगायतकाअन्यव्यवस्थाकार्यपालिकालेनिर्धारण गरेबमोजिमहुनेछ।

२९. क्षतिपूर्तिसम्बन्धीव्यवस्था : (१) करारकार्यान्वयनकोसन्दर्भमाकुनैपक्षकाकामकारवाहीबाटअर्कोपक्षलाईक्षतिपुग्नगएमाकरारमानैक्षतिपूर्तिकोमात्रातोकिएकोमासोहीबमोजिमरनतोकिएको हकमासम्झौताकोप्रकृति, स्थलगतनिरीक्षण, स्थानीयसर्जमिन, विशेषज्ञकोराय, प्रचलितदरभाउसमेतबुझीसोकोआधारमामर्कापर्नेपक्षलाईमध्यस्थतासमितिले क्षतिपूर्तिभराइदिनेनिर्णयगर्नसक्नेछ।

(२) उपदफा (१) माजुनसुकैकुरालेखिएकोभएतापनिपक्षकोकाबुवाहिरकोपरिस्थितिलेगर्दाकरारकोयथावत्परिपालनाहुननसकेकोअवस्थामायसऐनबमोजिमकोदायित्वतिर्नुव्यहोर्नुपर्नेछैन।तरकरारगर्दाकोअवस्थामापक्षवीचकुनैलेनदेनभएकोरहेछभने अवस्थाहेरीमर्कापर्नेपक्षलाईलेनदेनकोसामान, वस्तुवानगदफिर्तादिनुपर्नेछ।

३०. कारवाहीचलाउनेतथादण्डसजायगर्नेअधिकारी : (१) यसऐनबमोजिमदण्डसजायगर्नेवाक्षतिपूर्तिभराउनेअधिकारस्थानीयन्यायिक समितिलाईहुनेछ।

(२)

यसऐनबमोजिमकारवाहीतथासजायहुनेमुद्दाअनुसन्धानतथातहकिकातगर्नेअधिकारीलेसम्बन्धितजिल्लासरकारीवकिलकार्यालयकोपरामर्शतथासहयोग लिनसक्नेछ।

३१. दण्डसजाय : (१) कसैलेयसऐनकोदेहायबमोजिमकसुरगरेमादेहायबमोजिमकोसजायहुनेछः

(क) दफा३र४विपरितकृषिबजारस्थापनारसञ्चालनगरेमापच्चिसहजारदेखिपचासहजाररूपैयाँसम्म,

(ख) मनासिवकारणवेगरदफा२८कोउपदफा (२) कोकार्यनगरेमावागर्नइन्कारगरेमात्यस्तोकार्यालयकोमुख्यभईकार्यगर्नेअधिकारीवात्यस्तोकार्यकुनैअधिकारीलाईप्रत्यायोजनगरिएकोमात्यस्तोजिम्मेवारीप्राप्तअधिकारीलाईपच्चिसहजारदेखिपचासहजाररूपैयाँसम्म,

(ग)

दफा२९बमोजिमक्षतिपूर्तिभर्नेआदेशदिएकोमालापरवाहीपूर्वकत्यस्तोक्ष तिपूर्तिनदिएमात्यस्तोअटेरगर्नेलाईपच्चिसहजारदेखिपचासहजाररूपैयाँसम्म।

(घ)

यसऐनवायसऐनअन्तरगतबनेकोनियमावलीविपरितकुनैकार्यगरीत्यसबाट कसैकोहानीनोक्सानीभएकोरहेछभनेत्यस्तोहानीनोक्सानीनिजबाटनैभराईने छ।

३२. पुनरावेदन :
यसऐनकोदफा३१बमोजिमदिएकोसजायमाचित्तनबुझ्नेपक्षलेपैंतीसदिनभित्र सम्बन्धितजिल्लाअदालतमापुनरावेदनदिनसक्नेछ।

३३. बीमासम्बन्धीव्यवस्थाः (१)
यसऐनबमोजिमकरारगरीगरिएकोकृषिउपजकोउत्पादनकोसम्झौताकोआधार मावीमासमितिलेतोकेकोप्रकृयापुरागरीत्यस्तोवीमाकार्यगर्नअख्तियारपाएको वीमाकम्पनीलेवीमागर्नेछ।

(२)

वीमागर्नेप्रक्रियाकासम्बन्धमावीमासमितिलेसमयसमयमानिर्धारिणगरेबमोजि महुनेछ।

(३)

यसऐनबमोजिमगरिनेव्यावसायिककृषिकरारसम्वन्धितनिकायमादर्ताहुनासा थसोहीमितिबाटलागूहुनेगरीसम्बन्धितवीमाकम्पनीलेवीमागर्नसक्नेछ।

(४)

कुनैवीमाकम्पनीलेव्यावसायिककृषिकरारकोवीमागर्दातिर्नुपरेकोक्षतिकोअ ङ्कबराबरआफ्नोखुदकरयोग्यआयबाटघटाउनपाउनेछ।

३४. प्रचलितकानूनबमोजिमहुने :
यसऐनमालेखिएकोविषयमायसैऐनबमोजिमरअन्यविषयमाप्रचलितकानूनब मोजिमहुनेछ।

३५.

बौद्धिकसम्पत्तिकोसंरक्षणगर्नुपर्नेःयसऐनबमोजिमकृषिव्यवसायकोप्रबर्द्धन गर्दावाव्यवसायिककृषिकरारगर्दावौद्धिकसम्पत्ति,
भौगोलिकपरिचयतथाकृषकअधिकारसमेतकोसंरक्षणहुनेगरीगर्नुपर्नेछ।

३६. नियमवनाउनसक्ने :

यसऐनकोउद्देश्यकार्यान्वयनगर्नकार्यपालिकालेआवश्यकनियम, निर्देशिकावाकार्यविधिबनाउनसक्नेछ।

३७.

बचाऊःयसऐनकोउद्देश्यतथाबिषयक्षेत्रमाप्रचलितनेपालकानुनबमोजिमयसअघिभएकाकार्यहरुयसैऐनवमोजिमभएकोमानिनेछ।

आज्ञाले
वसन्त भट्टराई
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची–१

दफा२कोखण्ड (छ) सँगसम्बन्धित

(१) खाद्यान्नबाली,

(२) बागवानीजन्यःफलफूल, तरकारी, मसलाबाली, पुष्प

(३) पशुपंक्षी

(४) माछा, मासु, दूध, फुल, हाड, छाला, ऊन

(५) च्याउ,

(६) मौरी, रेशम

(७) चिया, कफी, अलैची, सुपारी, घाँसेबाली

(८) तेलहन, दलहन

(९) कपास, जुट, उखु, रबरखेती, टिमुर

(१०) कृषिपर्यटन

(११) कृषिकासबैउपक्षेत्रसँगसम्बद्धउत्पादनरसोशब्दलेऔद्योगिकप्रयोजनमाहुने कृषिवस्तुहरु

(१२) कृषितथापशुजन्यउत्पादनकोप्रशोधनउद्योग

(१३) कृषितथापशुजन्यउत्पादनसामाग्री (दाना, मलखाद्य, विषादी, औषधी) आदिकोप्रशोधनउद्योग

(१४) खेतीप्रणालीमासमाबिष्टकृषितथापशुजन्यबस्तुहरु।

अनुसूची (२)
दफा१९सँगसम्बन्धित

(क) करारकापक्षहरू,

(ख) करारखेतीकोक्षेत्र,

(ग) जग्गारभौतिकसाधन,

(घ) वस्तुकोविवरण, मात्रा,

(ङ) गुणस्तर,

(ङ) सम्झौताकोअवधि,

(च) उत्पादनगरिनेवस्तुकोखरिद/बिक्रीमूल्य,

(छ) भुक्तानीकोप्रक्रिया,

(ज) ढुवानीकोदायित्व,

(झ) उत्पादनप्रक्रिया,

(ञ) अनुगमनकापक्षहरू,

(ट) काबुबाहिरकोपरिस्थितिबाटउत्पादनमापर्नसक्केअसररत्यसकोदायित्व,

(ठ) गुणस्तरनिर्धारणकाआधारहरू,

(ड) पक्षहरूलेएकअर्कोलाईउपलब्धगराउनेसेवातथासुविधा,

(ढ) करारको पालनामा विवाद भएमा अपनाइने समाधानका उपाय जस्तै मेलमिलाप तथा मध्यस्थता लगायतका विषयवस्तुहरू आदि।

(ण) कृषि उपजको मूल्य निर्धारण सम्वन्धी व्यवस्था।